

Сайтът **desebg.com** ви предлага критическа статия на литературния историк и критик **Вихрен Чернокожев**

за издадената през 2012 г. документална книга на разследващия журналист Христо Христов

„Операция МАРАТОН”

—
истината за кражбата на Паисиевата история от Държавна сигурност в „Зограф”.

Вихрен Чернокожев е доц. д-р в Института за литература при БАН, зам.-директор на Института за литература (2000-2012). Автор е на редица критически издания, както и на проекта „Антитоталитарната литература” и на проекта за издателска поредица „Другата българска литература на XX век” в Института за литература при БАН.

В края на 2012 г. България тържествено отбеляза 250-годишнината от написването на „История славянобългарска” на Паисий Хилендарски и 290 години от рождението на нейния създател, когото не случайно назоваваме отец, т.е. баща на Българското възраждане. Покрай тържествените литургии, академичните четения, публични лекции у нас, в Сърбия, Молдова, Румъния, Украйна, като че ли по-малко забелязвано остана новото журналистическо разследване на Христо Христов – „Операция Маратон. Истината за кражбата на Паисиевата история от Държавна сигурност в Зограф”. (Издателство „Сиела”, 2012 г.).

С документална точност са проследени старателно скриваните десетилетия наред, дори и след „промяната“ в 1989 г., тайни в единайсетте тома на разработката „Цитадела“. Там са запазени плановете на специалната [операция „Маратон“ – кражбата през 1985 г.](#) на Паисиевата история от българския манастир „Св. Георги Зограф“ в Света гора.

„Истории за плач и надежда“ – както ще нарече тази ДС-разработка в книгата си, излязла година по-рано, журналистът от БНТ Горан Благоев. Той обаче не е имал достъп до документите.

Съдбата на многовековния български светогорски манастир, значимостта на Паисиевата история, биографиите на изследователите на нейния първообраз, научните им изследвания върху многобройните преписи – всичко това може да бъде прочетено и в ред други проучвания. Книгата на Христо Христов е ценна с това, че разкрива една същностно важна страна от технологията на тоталитарсоциалистическото зло: технологията на подмяната, пренаписването на историята и на историите. Историите, които все още не могат да странат история заради мълчания или заради присвояването на самоличности, заличаването на самоличности. Изтриването на историческата памет, на паметите за катадневното зло чрез средствата на масовата монументална пропаганда.

Показателен тук е един днешен немаловажен детайл. Дори в юбилейната 2012 година беше масово репродуциран из медиите един заплашителен, лъжемонументален, плакатно-четнически образ на Паисий Хилендарски. Почти забравен остана създаденият някога от Иван Мърквичка отец Паисий, който с цялото си същество излъчва молитвено вглъбяване, взор, обърнат навътре, към смирение, святост, но и духовна енергия, надежда за просветление. Впрочем, тази технология на пропагандното пренаписване на историята и историите не е нещо ново. Спомнете си как съчиненото от пропагандиста Георги Бакалов „Символ-верую на българската комуна“ беше контрабандно вмъкнато на челно място в Ботевата публицистика още през 30-те години на миналия век, за да се докаже, че Ботев едва ли не изповядвал комунистическата идеология.

В многобройните детайлно проучени от Христо Христов строго секретни документи, „мероприятието“ по кражбата на Паисиевата история, иницирано от идеолога на Първо главно управление Александър Фол и осъществено от оперативни работници в т.н. „Културно-историческо разузнаване“ (КИР) на комунистическата Държавна

ДС-игри с Паисиевата история

Написано от Вихрен Чернокожев
Вторник, 26 Март 2013 19:15

сигурност, е различно евфемистично назована: изнасяне по неофициален път, изземване, усвояване, подмяна, придобиване по оперативен път. Опазването на паметниците на културата партията-държава БКП вижда в случая единствено като безпаметно усвояване, кражба.

Една от основните задачи на операция „Маратон“ през 1985 г., в разгара на престъпния „възродителен процес“ е „придобиването на ценни документи, които имат отношение към възродителния процес у нас“. Такива документи в манастира Зограф не са намерени, но пък е придобит оригинала на Паисиевата история. Безогледните употреби на Паисиевата история – вчера и днес – в идеологическите схеми на националистическата пропаганда сами по себе си са крайно манипулативни. 250 години след появата на тази книга на книгите, тя все още трябва да се бори за свободата си от подобни манипулации.

Както и да я наричаме, кражбата все си е кражба. След кражбата на Паисиевата история през декември 1985 г., „великата българска светиня на Атон“, опазена векове от монасите в манастира Зограф, тя е заключена, т.е. арестувана в касата на началника на разузнаването, където престоява чак до 1992 г. За да се появи, според свободното съчинение на Божидар Димитров, увита в смачкан вестник „Работническо дело“, подхвърлена пред вратата на кабинета му в Националния исторически музей. По-карикатурно снижена илюстрация на „памет българска“ „професорът“ едва ли е можел да измисли, но всичко това е готов сюжет за драма на абсурда.

Книгата на Христо Христов далеч надхвърля детайлното проследяване на различните етапи на операция „Маратон“. Целта му не е раздипляне на КИР-ливите ризи на конкретните ДС-изпълнители, въпреки че те са поименно назовани, пространно описани с биографични подробности. Книгата е документално точно свидетелство за манипулирането на историята и на историите от тоталитарната власт. Опитът на най-силовата структура в тоталитарната държава – политическата полиция - да си присвои и употреби за дребнави свои ведомствени цели и боричкания изпреварващата романтично-полемична Паисиева идея за държавност, всъщност съвсем не е спасяване, а нагло покушение срещу държавотворческия дух на „История славянобългарска“.

Впрочем, всяко изречение от КИР-документите демонстрира откровена без-личност, отчайваща езикова без-изразност, кънтяща мисловна празнота. Там никой не е същия като себе си, никой не говори като аз, а в най-добрия случай като той. Сред клишетата на строго секретните оперативно-агентурни докладни записки няма и що-годе досет за културноисторическата стойност на Паисиевото дело. Това присвояване, тази кражба,

ДС-игри с Паисиевата история

Написано от Вихрен Чернокожев
Вторник, 26 Март 2013 19:15

прикрита зад плакатните фрази за „класово-партийното възпитание на трудещите се”, е още по-арогантна във времето когато България във всички сфери на обществения живот фактически е 16-та република на Съветския съюз.

„История славянобългарска” е начало на Българското възраждане тъкмо защото е пръв изпреварващ опит за българска национална доктрина. Много преди да имаме своя държава, Паисий Хилендарски захваща градежа на онази държава на духа, за която говореше акад. Лихачов. Паисиевата история говори за воля, свобода разум, самопознание. Обрамчена обаче от фатмашките канцеларско-ведомствени ДС-истории, пропагандните клишета на БКП-идеология и политика – тя е превърната „по оперативен път” в изразително документален знак на несвободата в тоталитарсоциалистическото безвремие.

Достолепието, патосът на Паисиевата „История славянобългарска” са здраво овързани с въжетата на циничния език, грубата сила на тоталитарната власт. Опорите на духа са смъкнати до катадневния страх от машината, произвеждаща тотална подчиненост и репресии. Висшият клир днес е изгубил светостта си; никой не се и учудва дори, че синадални старци, служили на ДС, днес канонизират свещеници – жертви на ДС.

С „Операция Маратон” на Христо Христов излиза наяве един дълго старателно скриван документален разказ как Паисиевата история – книга на книгите, призвана да възроди самочувствието на българския род, да го превърне в народ, беше смачкана и унижена до вещь за крадене, до помощен инструмент за тоталитарни употреби.

„И който я усвои или открадне, да бъде проклет от Господа Бога...” – написа поп Стойко Владиславов – бъдещият Софроний Врачански в лето 1765-то. Когато клетвата остане единствената възможност за избор, единствената възможност за справедливост, моралната правота и през 1765-а, и в 2013-а все така ще е скитница някъде през девет земи в десета.